

Policy brief #1, 2025.

Виклики і перспективи реінтеграції ветеранів в Україні

Анна Лаврінець

ЦПД НаУОА

Юрій Мацієвський

ЦПД НАУОА

Наукова редакція

Юрій Мацієвський

Центр політичних досліджень НаУОА

Острог, 2025

Реінтеграція ветеранів є важливим елементом внутрішньої політики України, що впливає на її соціальну та політичну стабільність. Наразі ветеранська спільнота не має єдиного політичного представництва, проте існує ймовірність його формування в майбутньому. Політичні партії демонструють різні підходи до роботи з ветеранами: «Європейська солідарність» активно взаємодіє з цією групою напередодні електорального циклу, «Слуга народу» фокусується на урядових програмах підтримки, тоді як «Батьківщина» використовує тему війни переважно в популістському дискурсі. У новому складі українського парламенту очікується значне представництво ветеранів і військових, однак їхній розподіл між різними партіями може знизити їхній сукупний політичний вплив.

Потенційні проблеми реінтеграції ветеранів

Згідно з дослідженнями [Українського ветеранського фонду](#) та програми [IREX](#), під час реінтеграції ветерани стикаються з низкою викликів. Фізична та психоемоційна реабілітація в Україні ускладнені недостатнім фінансуванням, нестачею реабілітаційних центрів та спеціалістів, відсутністю ефективних методик роботизованого протезування та недовірою ветеранів до цивільних психологів.

Однією з найгостріших проблем є [безробіття](#) - у лютому 2024 року його рівень серед ветеранів зріс до 30,95% (у 2023 році цей показник був 28%), а лише 4,2% змогли пройти перепідготовку у 2024 році через Державну службу зайнятості.

Більшість міст неінклюзивні та не пристосовані для людей з інвалідністю, кількість яких від початку війни різко збільшується. Наразі в Україні [налічується](#) понад 3 млн осіб з різними видами інвалідності, серед них і ветерани.

Відсутність у державних інституціях, зокрема в Територіальних Центрах комплектування (ТЦК) та соціальної підтримки (СП), інформаційно-консультативних послуг у процесі звільнення з військової служби ускладнює адаптацію військових до цивільного життя. Також ветерани стикаються зі складними процедурами оформлення пільг (надмірно бюрократизований процес), а державні установи, що займаються реінтеграцією, працюють не системно.

Крім того, ветерани відзначають регіональну нерівність у доступі до послуг. У малих містах і селах ветеранській політиці приділяється менше уваги, тоді як у великих містах державні установи краще підготовлені до роботи з ветеранами. Водночас, державні виплати обмежені через конкуренцію з іншими соціальними групами.

Серед ветеранів [частішають](#) випадки алкогольної та наркотичної залежності, що, в свою чергу, призводить до зростання рівня злочинності в країні. Наприклад лікар-психіатр, який спеціалізується на роботі з ветеранами, Віктор Булюк [зазначає](#), що у ветеранів частіше фіксують такі форми деструктивної поведінки, як алкоголізм і наркоманія, схильність до вчинення актів насильства, злочинів, аутоагресивну поведінку та суїцидальні спроби. Для держави ця проблема також виражається у втраті потенційно активних і працездатних громадян.

Стигматизація ветеранів залишається поширеною проблемою (особливо серед тих, хто має помітні фізичні ушкодження або психологічні травми). Ветерани зазначають, що помічають упереджене ставлення до себе з боку цивільної частини суспільства, зокрема державних службовців. Це призводить до соціальної ізоляції ветеранів та втрати їхньої довіри до суспільства.

Погано організований процес реінтеграції ветеранів на державному рівні може призвести до того, що ветерани загалом відмовлятимуться від державної та громадської підтримки, яка могла б допомогти повернутися до цивільного життя, а також до зниження довіри ветеранів до держави та навіть суспільства загалом, що може призвести до соціальних конфліктів.

Військові та ветерани – це добре організована, мотивована, дисциплінована група, яка має значний авторитет у суспільстві. Не можна виключати того, що в разі провалу програми реінтеграції ветеранів патріотизм може обернутися розчаруванням і призвести до радикалізації цієї групи. РФ також намагатиметься розколоти ветеранську спільноту з метою політичної та соціальної дестабілізації України. З іншого боку, військові та ветерани усвідомлюють небезпеку використання їх у політичних цілях і поводяться досить стримано. Тому можливість реалізації такого сценарію станом на сьогодні, ми вважаємо, малоімовірною.

Можливості України щодо фінансування програм для ветеранів

На цей момент реалізацію ветеранської політики ми вважаємо неефективною. У вересні 2024 року голова Рахункової палати Ольга Піщанська [відзначила](#) системне недофінансування програм у сфері соціального забезпечення ветеранів. У 2024 році рівень виконання соціальних програм для ветеранів становив лише 17,7% від запланованого. А в проєкті Закону «Про Державний бюджет України» на 2025 рік соціальні гарантії та соціальні стандарти залишилися на рівні 2024 року, що було вимушеним заходом. Водночас у базі Міністерства ветеранів уже налічується понад мільйон осіб. За [прогнозами](#) заступника міністра у справах ветеранів Максима Кушніра, після закінчення війни ця цифра може сягнути 5-6 млн осіб, включно з членами сімей. А це вже понад 10% населення. Лише людей [зі статусом](#) Учасника Бойових Дій (УБД) торік було близько 500 тисяч, наразі їх майже 900 тисяч.

Значна частина соціальних проєктів для ветеранів в Україні фінансувалася Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Співзасновниця однієї з найбільших і найвпливовіших ветеранських НУО «Veteran Hub» [повідомила](#), що вони були змушені закрити деякі ветеранські хаби та припинити надання юридичних, психологічних консультацій, освітніх і грантових можливостей для ветеранів через припинення американського фінансування.

ГО «Вільний вибір», що займається психологічною підтримкою ветеранів, військовослужбовців та членів їхніх родин, також [повідомила](#) про паузу деяких проєктів через припинення фінансування USAID.

В Офісі Президента України [заявили](#), що грантові кошти, які надходили в Україну через USAID, планують компенсувати коштом державного та регіональних бюджетів, а також за допомогою кредитування та інших міжнародних донорів.

Наші джерела з центральних органів державної влади повідомляють, що з припиненням діяльності USAID до України вже почали звертатися партнери з Франції, Японії та інших країн, щоб покрити частину фінансування проектів, якими займалося USAID. Наразі офіційно відомо, що Японське агентство міжнародного співробітництва (JICA) [розглядає](#) можливість фінансування програм у сфері української енергетики та інфраструктури, якими раніше займалося USAID. Наші джерела також повідомляють, що партнери активно працюють і в інших напрямках, зокрема й гуманітарних.

Таким чином, українська держава не може повністю фінансувати всі заплановані соціальні програми для ветеранів і потребує допомоги міжнародних партнерів. Частину цієї допомоги буде компенсовано, але її навряд чи буде достатньо для відшкодування програм USAID.

Організація ветеранського руху

В Україні є сотні громадських організацій, зареєстровані як юридичні особи, які опікуються наданням різної допомоги та підтримки ветеранам і членам їхніх родин на місцевому, регіональному та національному рівнях. Згідно з [даними](#) Міністерства юстиції України та нашими розрахунками, тільки в Києві з 2014 року було створено 160 ветеранських громадських організацій (а з 24.02.2022 – 27). Загалом по Україні з 2014 року було створено 1600 ветеранських громадських організацій, включно з 250, які були створені після повномасштабного вторгнення РФ. Це реально діючі організації. За цей період кілька десятків припинили діяльність або перебувають на етапі закриття. Ці дані свідчать про розрізнену та децентралізовану організацію ветеранів і відсутність єдиної політичної групи, яка об'єднувала б всіх ветеранів.

Центральну та координуючу роль серед центральних органів виконавчої влади в процесі реінтеграції ветеранів відіграє Міністерство у справах ветеранів України (Мінветеранів). 2022 року при цьому міністерстві було створено Український ветеранський фонд (УВФ), що опікується реалізацією державної політики та заходів, передбачених державними програмами в межах відповідних бюджетних асигнувань, а також надає бюджетні гранти ветеранам та членам їхніх родин.

На загальнонаціональному рівні найбільшу роль у реінтеграції ветеранів відіграють такі організації:

- Veteran Hub (з 2018 року) допомагає ветеранам адаптуватися до цивільного життя та проводить дослідження потреб ветеранів.
- Правозахисний центр для військовослужбовців «Принцип», створений військовими та юристами, займається правовою просвітою військовослужбовців та їхніх близьких,

проводить аналітичну та адвокаційну роботу з реформування ветеранської політики в державі.

-Рух «Чесно» у 2024 році запустив всеукраїнську навчальну програму з ветеранського лідерства, спрямовану на активізацію ветеранів у політичному житті держави. На березень 2025 року такі навчання вже відбулися в Києві, Львові та Вінниці, до них долучилися ветерани з різних регіонів України.

-«Національний корпус» – одна з найвідоміших політичних організацій, що виростили з ветеранського середовища. Заснована 2016 року на базі полку «Азов», вона поступово перетворилася на впливову силу в націоналістичному таборі. Членами партії є колишні військові (зокрема, полку Нацгвардії «Азов») та волонтери. Лідером партії є Андрій Білецький, экс-командир «Азова», командир 3-ї окремої штурмової бригади. «Національний корпус» наразі не має місця у парламенті, проте користується підтримкою серед добровольців і ветеранів. Соціологічні дослідження [показують](#), що в лютому 2025 року рівень довіри до Андрія Білецького становить 33,1%. Наразі політична партія неактивна, але до повномасштабного вторгнення була активно залучена до ветеранського руху в Україні.

Єдиної політичної партії, створеної ветеранами, яка представляє їхні інтереси на національному рівні, наразі немає. Однак цілком імовірно, що в наступному електоральному циклі з'являться нові ветеранські політичні організації, які прийдуть до влади. Про це свідчить високий відсоток довіри українців до військових і ветеранів. Соціологи повідомляють, що у січні 2025 року рівень суспільної довіри до ЗСУ [становить](#) 92%, а 47% українців після війни [готові](#) довірити владу партії, заснованій військовими. Також у розрізі [ветеранів](#), 96% українців довіряють ветеранам АТО, які знову воюють, 91% довіряють ветеранам нинішньої війни, 88% довіряють ветеранам АТО (ООС) 2014-2021 рр.

Політичні партії, що працюють із військовими та ветеранами

«Європейська солідарність» Петра Порошенка активно працює над створенням іміджу «ветеранської» політичної партії. Наші джерела в цій партії повідомляють, що всередині організації існує два напрямки, націлені на партійне будівництво та залучення військових і ветеранів до лав партії. Перший називається «Комунікація з військовослужбовцями та ветеранами», другий – «Комунікація з сім'ями військових». Центральне керівництво «Європейської солідарності» щотижня розсилає завдання для регіональних осередків партії та щомісяця проводить моніторинг досягнутих цілей (залучення нових прихильників-військових або ветеранів до місцевих осередків партії, проведення заходів у громадах для військових, ветеранів та членів їхніх родин, надання юридичних консультацій ветеранам та військовим). Таким чином, метою є отримання додаткової електоральної підтримки. Також партія активно веде медійну кампанію з висвітлення своєї роботи «для військових». Велика увага приділяється піару закупівель і передачі зброї, техніки та гуманітарної допомоги Фондом Петра Порошенка та ГО «Справа Громадян». Також Петро Порошенко і Марина Порошенко з 2024 року почали виділяти кошти з Фонду Петра Порошенка на [гранти](#) для громадських організацій, чия діяльність спрямована на підтримку ветеранів. Наші

джерела з цього політичного кола повідомляють, що відбір на таку співпрацю проходять лише ті організації, юридичними засновниками або фактичними керівниками яких є особи, що є прихильниками, членами, депутатами або

кандидатами від «Європейської солідарності». Таким чином, партія намагається вибудувати та закріпити імідж «ветеранської» на національному та регіональному рівнях.

«Слуга народу» не веде системної роботи, спрямованої на співпрацю з ветеранами, і, на відміну від «Європейської солідарності», докладас значно менше зусиль для створення іміджу «ветеранської» партії. Фракція «СГ» у Верховній Раді має більшість мандатів, а отже, несе відповідальність за ухвалення ключових законів, що стосуються ветеранів, а також одноосібно формує Кабінет Міністрів України. Таким чином, «Слуга народу» основну діяльність із ветеранами здійснює через державні механізми та інституції (зокрема, Міністерство ветеранів, створене 2018 року).

Окремі представники «СГ» ініціюють і реалізують проекти, спрямовані на підтримку реінтеграції ветеранів (відкривають [центри](#) ветеранського розвитку і [центри](#) всебічної підтримки учасників бойових дій та їхніх родин). Однак ці проекти наразі точкові й не мають національного та системного характеру на рівні всієї партії. На державному рівні представники цієї партії в публічному просторі [висловлюються](#) про необхідність приходу ветеранів до органів державної влади та місцевого самоврядування.

«Батьківщина» на чолі з Юлією Тимошенко історично була партією, що орієнтувалася на соціально-економічний популізм, і приваблювала електорат малозахищених верств населення, зокрема пенсіонерів і малозабезпечених. Однак після 2014 року партія також намагалася позиціонувати себе як «державницьку» силу, що підтримує військових і ветеранів. Проте реальної роботи з ветеранськими спільнотами «Батьківщина» не проводить. Вона використовує тему війни та захисту військових у риторичі, але не має значного впливу в середовищі ветеранів.

Також зараз на українській політичній арені спостерігається тенденція, коли деякі партії змінюють свої назви, додаючи асоціації з військовою тематикою. Наприклад, з'явилися перейменовані маловідомі партії «Ми з України», «Партія ветеранів та волонтерів України», «Твоя особиста перемога». Деякі українські політтехнологи [ззначають](#), що до них особисто зверталися з пропозицією побудувати проект із назвою «ЗСУ» («За сильну Україну»). Зміна назви партії – це політична маніпуляція, спрямована на те, щоб створити у виборців асоціацію партії з військовими та відтягнути голоси від партій опонентів під час виборів.

Сприйняття ветеранів політичним керівництвом України

Офіційна позиція Офісу Президента щодо ветеранів – це підтримка, повага, визнання та соціальна інтеграція. ОП намагається показати, що держава підтримує ветеранів. Зеленський і його команда роблять це через державні механізми – тобто Міністерство ветеранів, а не через взаємодію з ветеранськими організаціями. У публічних заявах президент демонструє максимальну повагу до ветеранів через постійні

наголошування на важливості реінтеграції ветеранів у суспільне життя та згадки у своїх виступах про «героїв», «захисників», «опору нації». Однак, попри офіційну підтримку, команда Зеленського насторожено ставиться до ветеранської спільноти,

особливо до її активних лідерів, які можуть критикувати владу. В Офісі Президента розуміють, що ветеранська спільнота має потенціал створити власну політичну партію, яка через високий рівень авторитету в суспільстві зможе пройти на наступних виборах до парламенту і стати сильною опозицією чинній владі.

ОП уже не раз стикався з протистоянням ветеранів (протести проти «формули Штайнмаєра» 2020 року, критика Зеленського після «Вагнергейту» 2021 року, напруженість через бюрократію у військово-лікарських комісіях із 2023 року по сьогодні). Влада обережно реагує на будь-які публічні заяви чи акції ветеранів, намагається вести діалог із ними через посередників – авторитетних командирів, представників Мінветеранів. Таким чином, ОП формально підтримує ветеранів, але в реальності насторожено ставиться до їхньої політичної активності. Основна стратегія Зеленського та його команди – знизити соціальну напругу серед ветеранів і запобігти їхній радикалізації.

Ймовірні ветерани та військові, які можуть прийти до влади

Серед українських чинних і колишніх військових до влади можуть прийти ті, хто має високий рівень довіри серед українців, медійну популярність, попередній політичний досвід. Найбільші шанси у Валерія Залужного. Наприкінці лютого 2025 року Залужному [довіряли](#) 73,7% українців, він також лідирує серед можливих кандидатів у президенти, маючи 37,4% підтримки. Однак у публічному просторі колишній головнокомандувач ЗСУ не висловлювався про те, чи планує він брати участь у президентських або парламентських виборах.

Андрій Білецький, засновник і перший командир полку «Азов», лідер партії «Національний корпус», також має високий рівень довіри серед українців (33,1%). Крім того, він має політичний досвід – був народним депутатом ВРУ XII скликання. Після військової служби може знову повернутися до політичної діяльності.

Також потенційно до влади може прийти Денис Прокопенко («Редіс»), український офіцер, командир полку «Азов». У 2014 році він приєднався до «Азову», зарекомендував себе як один із найздібніших командирів. Його ім'я стало широко відомим під час оборони Маріуполя 2022 року. «Редіс» очолив оборону «Азовсталі», потім потрапив у російський полон, але пізніше був звільнений. Серед українського суспільства він користується медійною впізнаваністю, повагою та авторитетом.

Михайло Забродський – генерал-лейтенант, Герой України, командувач Десантно-штурмовими військами ЗСУ (2015-2019), колишній народний депутат. У 2014 році під його командуванням 95-та бригада здійснила легендарний рейд – найдовший марш військ у сучасній військовій історії (понад 450 км тилами ворога). Пізніше займався політикою, захищаючи інтереси військових у ВРУ. Після повномасштабного вторгнення повернувся до військової служби, а 2023 року парламент достроково припинив його повноваження як народного депутата. Ймовірно, що після служби

Михайло Забродський, маючи авторитет серед військових і попередній політичний досвід, знову повернеться в політику.

Геннадій Друзенко – юрист, громадський діяч, засновник Першого добровольчого мобільного госпіталю ім. Пирогова (ПДМШ). Він не є військовим чи ветераном, але популярний своєю активною громадянською позицією та зусиллями зі створення ефективної військової медицини. Завдяки своїй діяльності в ПДМШ Геннадій Друзенко може отримати підтримку ветеранів і військових. Він має досвід роботи помічником нардепа, у 2014 році балотувався до ВРУ. У Facebook на своїй сторінці у 2025 році він уже неодноразово [повідомляв](#), що має намір іти в політику та обійняти посаду президента. Нині в Києві можна побачити білборди з агітаційною рекламою Геннадія Друзенка. Таким чином, громадський діяч уже почав працювати над своєю передвиборчою кампанією, іміджем та впізнаваністю.

Валерій Маркус – військовий, блогер, письменник. Написав популярну книгу про війну – «Синдром АТО». Користується медійною популярністю. У своїх соцмережах активно висвітлює життя солдатів, умови служби та потреби армії. Також він часто різко критикує владу за корупцію та бюрократію у військовій сфері. Через свою медійну популярність та активну громадянську позицію може бути запрошений у будь-який політичний проєкт чи партію.

Олександр Будько «Терен» – військовий блогер, один із найбільш упізнаваних ветеранів війни. Займається реабілітацією ветеранів і веде потужну інформаційну кампанію з підтримки армії. Брав участь у реаліті-шоу «Холостяк». Має велику медійну популярність. В одному інтерв'ю [зійнався](#), що розглядає варіант піти в політику.

Це найбільш впізнавані військові та ветерани. Очевидно, що під час наступної парламентської кампанії чинні партії активно залучатимуть військових до своїх лав. Однак створення єдиної ветеранської партії сьогодні виглядає малоімовірним, оскільки в разі оголошення виборів, військовим і ветеранам може не вистачити часу і досвіду для реєстрації та просування партії.

.....

Після закінчення війни ветерани можуть мати значний вплив на політичну ситуацію України, оскільки вони є організованою, ідейною та авторитетною соціальною групою. Ветерани активно увіллються в існуючі партії, змінюючи баланс сил у парламенті. Через протести, громадські ініціативи та медіакампанії ветерани можуть впливати на ухвалення рішень та зміну урядової політики. Якщо держава не інтегрує ветеранів, це може призвести до зростання радикальних настроїв, громадських протестів і політичної нестабільності. Ветерани користуються довірою суспільства, тому їхня підтримка чи критика тієї чи іншої політичної сили може суттєво вплинути на результати виборів. Активна участь ветеранів у державному управлінні може сприяти реформам або, навпаки, загострити конфлікти між політичними гравцями. Таким чином, ветерани можуть як сприяти зміцненню української державності, так і стати серйозним викликом для влади в разі її бездіяльності або конфронтації з ветеранськими спільнотами.